

At tırnak bakımı.

Nalsız atçılık

D

OĞAL toynak yaklaşımının temelleri yaklaşık 30 yıl önce iki nalbant tarafından atıldı. 1980'lerin ortasında Jaime Jackson ve Gene Ovniccek bağımsız bir şekilde yabanî atlar üzerinde bir sâha çalışması gerçekleştirdiler. Yabanî atların toynakları ve alışkanlıklarından yola çıkarak acaba evcil atların toynak bakımına dâir yeni bulgular elde edebilirler miydi?

Her ikisi de doğada gördükleri toynakların sertliği ve dayanıklılığı karşısında şaşkınlığa uğradı. Esnekliği ve yerle temâsı sınırlandırmak adına çakılan nallar olmaksızın en engebeli yerlerde yüksek hızda dolaşan atların toynakları sertliğini ve sağlığını hâlâ muhâfaza ediyordu. Topallık çok nâdir olarak görülmeyle birlikte, bu da genellikle toynak hastalıklarından çok, atların geçirdikleri birtakım kazâlardan kaynaklanıyordu. Yabanî atların parmakları ağır bir şekilde nasır tutmuştu. Ovniccek'in araştırmaları, genel kanının tersine, öncelikli olarak yüzeyi taşıyan şeyin toynak duvarı olmadığını ortaya koymuştur. Bunun tersine atın ağırlığı; taban, kalıp, ilik ve duvar arasında paylaşıyordu.

Ovniccek konuyla ilgili şunu diyor, *"Sezgisel olarak yükü taşıyan unsurun toynak duvarı olması her zaman mantıklı gelmiştir. Dolayısıyla bu kanı, bizim eski usûl nallama yöntemlerinde takılıp kalmamıza neden olmuştur."*

Evcil atların toynak sağlığını arttırmak için doğal metotlara olan ilgi, bu araştırmaların üzerinden geçen 30 yıl içinde bütün dünyada arttı. Nalbant Jackson'ın konuyla ilgili birçok kitabı var. Aynı zamanda kendisi, bu alanda uzmanlar yetiştiren "Amerikan Doğal Toynak Bakımı Uygulayıcıları Derneği"nin kuruluşunda da aktif rol aldı. "Mümkün oldukça yalın taban" idealini benimseyen ve at toynaklarının doğal yapısına uygun yenilikçi bir nal üretmeye koyulan Ovniccek ise bu konuda dünyanın birçok yerinde konferans veriyor. At toynakları üzerine yaptığı araştırmalarını "doğal denge" kavramıyla açıklıyor ve aynı zamanda kliniklerde görev alıyor.

Toynak iltihâbının ve naviküler kemik hastalıklarının önlenmesinde, birçok durumda da iyileşmesinde doğal toynağın etkisi kısa zamanda fark edildi; gün geçtikçe de daha fazla veteriner, araştırma merkezi ve üniversite bu meseleyle ilgileniyor. Doğal toynak bakımının at sağlığı açısından faydaları kulaktan kulağa yayılırken, elbette at sâhipleri için ayrı bir değer kazanıyor; dolayısıyla bütün bunlar, tekniğin uygulayıcılarına erişim konusunda daha fazla talebin oluşmasına neden oluyor. Peki, bu yaklaşım neyi amaçlıyor ve ne işe yarıyor?

Yaklaşımın dayanağı

Veteriner Dr. Robert Bowker, at toynaklarının doğal işlevi konusunda öncü bir araştırmacı, aynı zamanda Michigan Eyâlet Üniversitesi'nde anatomi dersleri veren bir nörobiyoloji uzmanı. Yaklaşık 20 yıl önce öğrencilerinin, sinir bloklarının doğru yerleşimi hakkında sordukları sorularla birlikte ayak işlevi konusunda yakından ilgilenmeye başlıyor. Başvurduğu anatomi metinlerinin yanlış bilgiler içerdiğini fark ediyor ve atın ayağını araştırmaya karar veriyor.

Bowker'in araştırmaları, sinir dokularından kan damarlarına, kıkırdak, kemik ve son olarak da toynak yapılarına kadar atların ayaklarında ve toynak zarlarında oluşan hastalıkları kapsıyordu. Bowker, laboratuvarında yaptığı çalışmalarını doğada serbestçe dolaşan atlar üzerinde yaptığı gözlemlerle destekledi.

Atların ayak bölgesindeki kan yalın toynak dokusuna besin sağlamıyor, aynı zamanda nalsız ayakların hidrolik bir sistem gibi işlemlerini sağlıyordu, tıpkı atletlerin jel dolu ayakkabıları gibi. Vardığı bu bulgular, yalın taban akımına ivme kazandırdı.

Ona göre, "hareketli sıvılar, enerjili dağıtmanın en iyi yolu"ydü. Bu nedenden dolayı, koşu ayakkabısı üreticilerinin çoğu tabanında sıvı içeren ayakkabılar üretiyordu.

Bowker aynı zamanda "ayak yerle temas edince topuktaki elastik lif pedi (parmak yastığı) sarsıntının çoğunu emdiği için kan dolaşımı zorlanır"

görüşünün doğru olmadığını keşfetti. Toynak, yerle temâsı esnâsında genişliyor ve kanı kemiğin altından toplayıp toynağın arka kısmına çeken bir vakum oluşturuyordu: *"Kan, toynak zarındaki kılcal damarlarda dolaştıkça, zemîne uygulanan etkiyle enerji dağılır. Ayağın arka kısmının –ilik dâhil olmak üzere– yerle ilk temastaki güç ve ağırlığı daha fazla taşımaya için toynakları kırmalıyız."*

Sorun, tabii ki geleneksel nallama işleminin toynağın genişlemesine ve kasılmasına engel olmasıyla, aynı zamanda iliği ve topuğu yerden kesmesiyle ilgiliydi. Bowker, toynağa nal çakmak ile yalın taban arasındaki farkı, çalışırken yüksek topuklu ayakkabı giymekle spor ayakkabısı giymek arasındaki farka benzetiyor: *"At nalı darbelerin emilmesini sağlayan yüzeyi aşırı bir şekilde küçültmektedir. Böylelikle yalın tabanlı olan bir at zıplaması sonucu diyelim ki m2 başına 1000 pound ağırlığa mâruz kalıyorsa, geleneksel bir nalda bu sayı m2 başına 2000 pounda denk gelmektedir (ed. 1 pound = 453.5 gr)."*

Bunun sonuçlarıysa kayda değerdir. Toynağın doğal işlevinin zarar görmesiyle birlikte temel yapısı da zayıflıyordu. Nallanmış toynağın darbe emme yetisi düştüğü için, ayağın yerle her temâsında sarsıntı kemik ve eklemlere vuruyordu. Böylece atlar naviküler sendrom veya diğer ortopedik rahatsızlıklar karşısında daha bir savunmasız kalıyorlardı.

Nallama işleminin atın vücudunun diğer bölgelerini nasıl etkilediğiyle ilgili, bir başka yalın taban savunucusu olan nalbant Pete Ramey'in de görüşleri var.

Hareket hâlinde yalın taban

Doğal Atbakımı Pratiklerini Geliştirme Derneği (AANHCP)'nde eğitmen ve klinisyen olan Ramey, aynı zamanda dünyanın en deneyimli yalın taban pratisyenlerinden biri. İlk olarak 1998'de yalın tabanın potansiyel avantajlarını keşfetti. Nallarını söktüğü 20 atlık bir sürüyü gözlemledi ve şaşırtıcı sonuçlar elde etti: *"Bunların çoğu, 30'unu devirmiş kısırlaştırılmış yaşlı atlardan oluşuyordu."*

At toynağı, anatomik kesit.

Kayalık bir yerde günlük ortalama 20 mil- den fazla yürüyüş yapan bu atlarda asıl ilgimi çeken şey, beygirlerin dayanıklılıklarının artması, eklemlerde çatırtı ve gıcırda- manın azalmasıydı. Ayrıca sakatlananlar listesine aldıklarımın sayısında da azalma görülmüyordu.”

Ramey, Bowker’ın bulgularına işâ- ret ederek şöyle diyor: “Yalın taban öyle etkili bir kan pompalayıcı ki atın kalbi fazla çalışmak zorunda kalmıyor. Dayanıklılık sürüşü yapanlar bunu bildikleri için çoğu nal yerine bot kullanıyor. Atları daha çabuk toparlıyor.”

Bunun yanı sıra yalın tabanda üstün bir tamponlama söz konusuydu, bu da atın eklemleriyle, bağlarını ve dokusu- nu koruyordu.

Ramey, bunu, çelik bir tekerlek- le lastik bir tekerlek arasındaki farka benzetiyor: “Atların, yaşlandıkça eklem veya sırt sorunları yaşamaları normal kar- şılanıyor, ancak bu ağrıların çoğu nalların toynakta yarattığı baskıdan kaynaklanmak- tadır.”

Ramey, modern atların toynakları- nın geçirdiği evrim dolayısıyla nallama

işleminin zorunlu olduğunu savunan görüşlere şiddetle karşı çıkıyor. Ona göre bu görüş gerçeği yansıtmıyor. Ke- mikte patolojik bir vak’a olmadığı süre- ce, aslında düzgün bir kırpmayla her at sağlıklı ayaklara sâhip olabilir. Gereken zaman ona tanındığı müddetçe tabî.

Ancak söz konusu kırpmanın tam olarak nasıl olması gerektiği hâlen üze- rinde tartışılan bir konu. Çoğu doğal taban pratisyeni tabanın, kalıp, ilik ve duvarın yükünü paylaşması gerektiğin- de hemfikir. Sâdece pul pul dökülmekte olan kısımlar taban ve ilikten kırılmalı ve kalın nasırın yapı etrâfında gelişme- sine izin verilmelidir. Açılmayı ve ayrış- mayı asgariye indirmek için, toynağın dış çeperinin eğimli olması iyidir. Bâzen “mustang roll” olarak adlandırılan bu eğim, vahşî atların ayaklarındaki aşın- ma biçimini andırır.

Geçiş kolaylaştırmak adına, Ra- mey ve diğer pratisyenler, toynak botu tavsiye etmekte; bu konuda seçim yap- mada zorlanan müşterilerine destek de vermekteler. Çünkü yalın taban me- selesiyle ilgilenen at sâhiplerinin artan

bot talepleri, bu sektörde birçok farklı model ve stilin ortaya çıkmasına neden olmuş durumda.

Ramey, “Bu botlar, atın toynakları yeniden yapılanır ve sertleşirken onlara ko- ruma sağlamaktadır.” diyor. “Bunlar XXI. yüzyılın yeni nallarındır, toynakların yapısını bozmadan ve sâdece koruma sağlayarak ayakları en az eski usûl metal nallar kadar korumaktadır. Ayaklar doğal dayanıklılıklarını zamanla geliştirdikçe, botlara artık ihtiyaç duyulmayacak.”

Doğal taban, doğal at

Doğal toynak pratisyenlerinin çoğu, yalın taban kırpma tekniğinin en çok doğada yaşayan atlarda işe yaradığını düşünüyor. İdeal olan, atların sürüldüğü sâhayla birebir benzer yerlerde yaşama- larıdır. Örneğin, sıklıkla sert sâhalarda sürüş yapıyorsanız, atınız en kayalıklı ve sert zeminlerde gezinmelidir. Atları- na yeterli sâhayı sağlayamayan at sâ- hiplerinin, geçiş evresinde eyerle ciddî anlamda antrenman yaptırılmaları ol- dukça önemlidir. Botlar bunu mümkün kılar, bunun yanı sıra sıklıkla yapılan

kırpma işlemi (her dört ilâ altı haftada bir) ayağın düzgün olarak yeniden yapılanmasını sağlar.

Bu toynak bakımı yaklaşımı, geniş anlamda “doğal daha iyidir” akımına uymaktadır. Doğal at binicilerinin nalsız alternatifi diğer ana akım eğitmenlerden daha kolayca kabul etmeleri sürpriz değildir. Meselâ 10 yıldır atını nallamadan kullanan John Lyons, at sâhiplerinin atlarıyla ilgili aldıkları kararlarda sağduyulu davranmaları gerektiğine inanıyor: “Sırf bir ata biniyorsun diye nal takmak zorunda değilsin. Ayağı çıplak bırakmak, daha sağlıklı ve güçlü bir ayağın gelişmesi için idealdir.” diyor ve ekliyor, “Ayaklarının sertleşmesi için atlarımın yürüdüğü meralara çakıl döküyorum. Ama sağduyuyla hareket etmek zorundasınız: Eğer sürekli bir şekilde onları kum alanda koşturuyorsanız muhtemelen atlarıma nal takardım.”

Clinton Anderson, bir buçuk yıl evvel geleneksel nal kullanmaktaydı, şimdiyse sâdece arka ayaklara nal takıyor. “Akıcı bir yürüyüş için arka ayaklara nal takman gerekiyor” diyor. “Ancak bunun dışında doğru kırpma yapıldığı takdirde, nala ihtiyaç yoktur. Toynaklar bir gecede değişmez –bulgularıma göre tam bir geçişin sağlanması için altı ay ilâ bir sene arasında bir zamâna ihtiyaç var– ancak bu gerçekleştiğinde de her türlü sâha için yeterince sert, güçlü ve çetin toynaklar elde etmişsinizdir.”

Bu görüşleri herkesin kabul etmesi elbette beklenemez. Ciddî sayıda nalbant ve deneyimli at binicisi “yalın taban” meselesinin yanlış yönlendirilmiş basit bir yaklaşım olduğunu söyleyecektir. Ancak doğal toynak akımının inkâr edilemez güçlü yanı, her ayağın sağlık potansiyelini maksimize etme niyeti ve çabasıdır.

“Geleneksel nal ile çıplak taban yaklaşımı arasındaki temel fark şu: Biz her atın iyi toynaklara sâhip olmasını istiyoruz, buna odaklanmış durumdayız.” diyor Ramey. “Birlikte çalıştığım bir veteriner eskiden kötü toynakları olan bir ata baktığında, ‘Vay bu atın ayakları çok kötü durumda!’ diyor-du; şimdi ise ‘Şunu şunu yaparsak bu at iyi toynaklara sâhip olabilir.’ diyor.” Bu, kayda değer bir gelişmedir. 🐾

Nalsız yürüyüş.

KAYNAK

“Is barefoot better?”, *Equisearch*, 25 Kasım 2007.